

חוקטל זיי: אבי פישלעך
למקד במוז והערבה לאחי ואחיותי היקרים. שחם צונטן פלאה לחיקוי.
יהי רצון שתצבו אמת ויחזית עצומה לבל באצאליכ. באהבה, אבי

מאמר ב'

התנהגות הילד משקפת את שורשיו

פרשת בראשית א, יא

**"וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים תְּדַשָּׂא הָאָרֶץ דָּשָׂא, עֵשֶׂב מְזֵרִיעַ זֶרַע, עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי
לְמִינֹו אֲשֶׁר זֶרְעוֹ בּוֹ עַל הָאָרֶץ, וַיְהִי כֵן."**

**"עץ פרי: שיהא טעם העץ בטעם הפרי, והיא לא עשתה כן, אלא ותוצא הארץ ...
עץ עושה פרי ולא העץ פרי, לפיכך בשנתקלל האדם על עונו –
נפקדה גם היא על עוונה ונתקללה."
(בראשית רבה ה', ט', וברש"י בראשית א', י"א)**

רש"י מביא בשם המדרש, שכאשר ה' ציווה על הארץ להוציא "עץ פרי עושה פרי", רצונו היה שטעם העץ עצמו יהיה כטעם הפרי, אך הארץ לא עשתה כן, אלא הוציאה רק "עץ עושה פרי". משום כך, כאשר חטא אדם הראשון והתקלל, זכר הקב"ה גם את עוונה של הארץ, ואף היא התקללה.

תמה על כך הרב מנחם מריל שליט"א, מרבני ישיבת "באר התורה" בגייטסהד, מדוע שינוי זה שעשתה הארץ שטעם העץ עצמו אינו כטעם הפרי נחשב לה כעוון חמור, עד שנתקללה? והשיב על כך תשובה נפלאה:

אמנם לעץ עצמו שינוי זה אינו משמעותי כלל. אבל, עבור הפרי היה זה שינוי דרסטי. אינו דומה פרי שגדל על עץ בעל טעם טוב לפרי שגדל על עץ תפל. כאשר יש לעץ טעם טוב והוא מעביר אותו לפרי, הוא מנחיל לפרי מעלה המושרשת בו ומשמש לו דוגמא אישית, פרי כזה יהיה הרבה יותר מוצלח!

נוכל ללמוד מכך כמה חשובה הדוגמא האישית לחינוך ילדינו. אם נשקיע, אנו ההורים, מאמצים בהתפתחות האישית שלנו, ונשפר את מידותינו, הדבר יקרין באופן טבעי על אישיותם של ילדינו, ונוכל לצפות שאף הם יהיו בעלי מידות טובות. אבל, אם ההורים מתנהגים באופן הטעון שיפור, כיצד יוכלו לצפות מילדיהם להתנהג כראוי ולהצליח יותר ממקור חיותם. ("מנחת חיינו", ח"ב, עמ' א')

 הרב פנחס מנחם אלתר זי"ע (תרפ"ו-תשנ"ו), **האדמו"ר**

(השישי) **מגור**, בעל ה"פני מנחם", אמר: חינוך אמיתי ניתן להשיג רק באמצעות דוגמא אישית! החינוך העיקרי מורכב ממה שמוקרן על ידי מעשיו של המחנך עצמו, ולא דווקא מיכולתו ללמד אחרים. כי לא במילים מחנכים את הילדים, אלא על ידי מעשיהם של ההורים עצמם והאופן בו הם חיים את חייהם. כאשר הורים דוחקים בילדיהם לעשות מעשים טובים (ללמוד תורה, לנהוג במידות טובות, לקיים מצוות כראוי מתוך חשק ושמחה וכו') והילדים חשים שההורים עצמם אינם משקיעים מאמצים לשאוף ולהתקדם באופן אישי בתחומים אלה, הם יגיעו מתוך כך למסקנה שההורים עצמם אינם מאמינים באמת בחשיבות הדבר

**כי לא במילים
מחנכים את
הילדים, אלא על
ידי מעשיהם של
ההורים עצמם
והאופן בו הם
חיים את חייהם.**

ה"פני מנחם" מגור

אותו הם דורשים מהם לעשות. התנהגות כזו אינה יכולה להיחשב חינוך אמיתי על פי התורה, ואינה יכולה להביא להשפעה ארוכת-טווח על הילדים! דוגמא אישית היא המפתח לחינוך אמיתי בדרך התורה. רק כאשר הורה מתפלל כראוי, הוא יכול לקוות שגם ילדיו יתפללו בבוא היום כראוי. מי שניגש לתפילה מתוך התלהבות וחמימות, לעולם לא יצטרך לומר לילדיו אף מילה בנושא התפילה, שכן הם ילמדו מעצמם להתפלל אל ה', וכשיגדלו, הם יחקו את הדוגמא האישית שלכם.

 במשנה בפרקי אבות (פרק א', משנה ט"ו) נאמר: "אָמַר מְעַט וְעָשָׂה הַרְבֵּה". אמר על כך

האדמו"ר מספינקא, "רבי הערשילע ספינקער" זי"ע, פירוש מופלא: אם אתם, ההורים, "תעשו הרבה" - אם תלמדו הרבה תורה ותקיימו הרבה מצוות ומעשים טובים, הרי ש"אמור מעט", לא יהיה צורך לומר הרבה כדי לשכנע את ילדיכם להיות יהודים טובים. הפסיקו להשקיע את כוחותיכם בלנדנד ולהלחץ את ילדיכם להתנהג כראוי. במקום זאת "עשו הרבה", השקיעו את כוחותיכם בהתנהגות הראויה שלכם עצמכם, שהיא למעשה שיטת החינוך היעילה ביותר, המבטיחה כי ילדיכם יתנהגו כראוי! (ר' זאב (וואלווי) ליכטנשטיין)

בנו של האדמו"ר "פני מנחם" מגור זי"ע, מביא על כך עדות אישית: בילדותי לא התפללתי כראוי, כי כילד קטן היה לי קשה להזדהות עם רעיון התפילה. ובכל זאת, מעולם לא גער בי אבי, ה"פני מנחם" על כך. כשבגרתי, והרגשתי את הרצון הפנימי הבווער להתחיל להתפלל כפי שיהודי אמור להתפלל, היתה לי דוגמא אישית נפלאה בדמות אבי הקדוש. כל אבא חייב להבין שהוא קודם כל "רבי" לילדיו ובני משפחתו, שהם אלו שיושפעו באופן המשמעותי ביותר מהדוגמא האישית שלו. ("הנני: למען חינוך בנינו")

ה"פני מנחם" שימש בתפקיד אביו המאמץ של נכדו הקטן, בנו של האברך המופלג בתורה ר' יהודה אריה זצ"ל, שנפטר בימי עלומיו, בהותירו אחריו את בנו יחידו בן השלוש. מישוהו העיר באוזני הרבי כי נכדו אינו מתפלל כראוי, ועל כך הוא הגיב: "אכן, אני יכול אולי להעיר לו על כך. אבל, הביקורת תועיל רק לטווח הקצר, והיא כלל לא תעזור לפתח בו אהבה לתפילה בטווח הארוך. אבל, אם לא אעיר לו כעת, והוא יראה איך יהודים יראי שמיים עומדים בתפילה לפני יוצרם, זה מה שבסופו של דבר יותיר עליו רושם לכל החיים ויגרום לו לצמוח כיהודי שאוהב להתפלל." ("הנני: למען חינוך בנינו")

**אבל, אם תדרשו
מהם התנהגות
או תכונות שהם
אינם רואים
אצלכם, הינכם
מסתכנים
בהשחתת נפש
ילדיכם!
הרב שלמה וולבה**

הרב שלמה וולבה זצ"ל שהיה פדגוג אמן, כותב: "מכל הדברים החשובים שעליכם לעשות למען חינוך ילדיכם, החובה ההורית הגדולה מכולם היא להציב לפניכם דוגמא אישית טובה. כל ילד, מעצם טבעו, רוצה להזדהות עם הוריו ולחקותם. כשהורים משמשים דוגמא אישית אמיתית, ויש להם קשר חם וקרוב עם ילדיהם, התוצאה היא שהבנים, באופן טבעי, ירצו להידמות לאביהם, והבנות, באופן טבעי, תרצינה להידמות לאימן. אבל, אם תדרשו מהם התנהגות או תכונות שהם אינם רואים אצלכם, הינכם מסתכנים בהשחתת נפש ילדיכם! לכן, כהורים ומחנכים, עליכם להקדיש זמן וכוחות כדי לפתח את עצמכם כראוי, במיוחד במידת הסבלנות, כי מי שלקוי במידה זו בוודאי לא יצליח לחנך אחרים." ("זריעה ובניין בחינוך", עמ' 21)

מרת רבי אהרן לייב שטיינמן זצ"ל, הביע פעם את פליאתו: "ישנם אבות המענישים את ילדיהם על שקר, למרות שהם עצמם משקרים!!" דבריו אלה שבים ומדגישים כי

חינוך לעולם אינו יכול להצליח כאשר המחנך אינו מאיר את הדרך באמצעות הדוגמא האישית. ("מאחורי הפרגוד" עמ' 239)

**תוכל לקרב את בנותיך
בכך שתראה להן
דוגמא אישית – זוהי
שיטה מאוד רגועה,
ואף מאוד יעילה!
האדמו"ר מליובאוויטש**

מאן דהו ניגש פעם אל הרב מנחם מנדל שניאורסון זי"ע, האדמו"ר מליובאוויטש, והציג בפניו את השאלה הבאה: "שתי בנותיי התרחקו קצת מהיהדות, ונוהגות לא כפי שהייתי רוצה לראותן. כיצד אוכל לקרבן יותר?" השיב לו הרבי על אתר: "בכך שתראה להם דוגמא אישית - זוהי שיטה מאוד רגועה, ואף מאוד יעילה!"

האכה לנעשה

בחינוך התורני, ההורים והמחנכים חייבים תמיד לזכור שילדים מפנימים את הערכים האמיתיים שלכם בלמידה פסיבית, בקליטה מהסביבה, ומשום כך בחינוך תורני אמיתי אין צורך בלחץ או בביקורת. בסופו של דבר, ילדיכם יעשו מה שאתם עושים, ולא מה שאתם אומרים. לכן, הכלי החינוכי הכי עוצמתי של כל הורה ומחנך הוא הצבת דוגמא אישית מתמדת, המשקפת את האופן בו הייתם רוצים לראות את ילדיכם ותלמידיכם מתנהגים בבגרותם. אם הם יישאו את מבטיהם אליכם בהערצה, הם בוודאי ירצו להיות כמותכם - ואין כלי חינוכי גדול יותר מזה!

אסופת מאמרים בענייני חינוך
מפי גדולי ישראל

